

KUKÁTKO

ZPRAVODAJ XVI. NÁRODNÍ PŘEHLÍDKY
AMATÉRSKÉHO ČINOHERNÍHO DIVADLA PRO DĚTI

Lистопад 1997

č. 4

SOUBORY SE VRACEJÍ ZPĚT DO DIVADEL

Člověk, který vidí v České republice nejvíce do ochotnického dění, se jmenuje PhDr. Milan Strotzer. O amatérských divadlech má přehled především díky své činnosti odborného pracovníka v ARTA-MĚ. Pochopitelně nemohl chybět ani na Popelce, kde funguje coby tajemník poroty. Požádali jsme jej o odpověď na několik otázek.

□ **Jaký je podle vás současný stav amatérského divadla v České republice?**

Zdá se, že to nevypadá zle. Například podle toho, co jsme letos viděli na Jiráskově Hronově i na jiných přehlídkách. V posledních třech letech se opět amatérské divadlo vrací i k závažným tématům, je rozmanitější než dříve. Přestože mnohé soubory po léta z nejrůznějších příčin nehrály, navázaly opět na přerušovanou činnost. Vedle toho vzniklo nezanedbatelně souborů nových, většinou z řad těch nejmladších. Mnozí starší, kteří pro zajištění existence svých rodin ze souborů odešli, se do nich opět navrátili. Všechno, co jsem právě vyjmenoval, je na výsledcích samozřejmě vidět. Rozhodně si na kvalitu souborů nemůžeme stěžovat. Brněnský soubor Pro-100r byl například loni na Hronově vybrán pro světový festival v Monacu. Jednalo se o představení, které se nám na Hronově zdálo být někde uprostřed, co se týkalo souborů. Ani vrchol, ani průšvih. Festival v Monaku se koná jednou za čtyři roky, je to nejvýznamnější festival a z celého světa tam bylo asi 24 souborů. Něco to znamená, když tam český soubor jednoznačně vyhraje. Pravda, jedná se pouze o nepřímý důkaz toho, že to není s českým amatérským divadlem až tak špatné. Zkrátka a dobře - je to tak, že jsme se vrátili úrovní do doby před převratem. Jak všichni určitě vědí, po roce 1989 nastala u řady souborů fáze útlumu. Myslím, že v této době amatérské divadlo již zase v plné síle jede.

□ **Zdá se mi, že v České republice není příliš mnoho dramatických autorů píšících pro děti. Dávají o sobě vědět někteří noví autoři, nebo je situace v tomto ohledu stále špatná?**

Je to stále stejné. Z jednoduché příčiny. Takzvaní dramatictí básníci - autoři, kteří jsou skutečně autory v oprávněném slova smyslu, se této oblasti dostatečně nevěnují. Tato oblast je totiž společensky na chvostu v tom smyslu, že není doplacená. Když hraje soubor pro děti, je nižší vstupné, psát extra divadlo pro děti se žádnému autorovi nevyplatí - prostě se tím neuživí. Živí se tím tedy pouze lidé, kteří píšou pro děti zároveň s jinou výdělečnou činností. V tom

okamžiku však již nejsou prvosledoví, protože mají jiné starosti. Spousta slušných textů možná vznikne v konkrétních divadlech, ale ty jsou většinou tak spjaté s poetikou toho konkrétního divadla, že jsou de facto velice obtížně přenosné či dokonce nepřenosné do jiného souboru. Může se stát, že lidé, kteří přijmou takový scénář, si neuvědomí, že text je napsán pro něco zcela konkrétního, pro konkrétní výrazové prostředky. Vezmou si text, zinscenují jej a zjistí, že představení nefunguje. Takže autorů pro dětské divadlo je velice málo a bohužel nevidím, že by se to mohlo vbrzku změnit. Existuje

pochopitelně více důvodů, proč tomu tak je, než jsem vyjmenoval.

□ **Mohl byste porovnat letošní Popelku s těmi, které se konaly dříve?**

Národní přehlídka tohoto typu se letos koná po šestnácté. Na prvních jsem sice nebyl, ale mám o nich dost dobré informace. Na národní přehlídce jsem soubory doporučoval, vím tudíž, jaká dříve bývala úroveň. Přesto, že si v současné době pláceme, že dobrých souborů a fundovaných režisérů je v této oblasti pomalu, je faktem, že první a současné přehlídky jsou nebe a dudy. Celá léta se bojovalo s tím, aby soubory vůbec pochopily, že nemohou vzít do ruky kdejaký škvár. Díla vydala na stovky textů nejrůznějších autorů. Mezi těmito autory však bylo mnoho grafomanů, kteří psali scénáře přes noc a spíše obchodně. Hry pro pět figur, většinou ženských, protože těch v souborech přebývá, v jedné dekoraci. Přepisovaly se různé klasické pohádky a podobně. První přehlídky tak posloužily, když ne ničemu jinému, tak minimálně

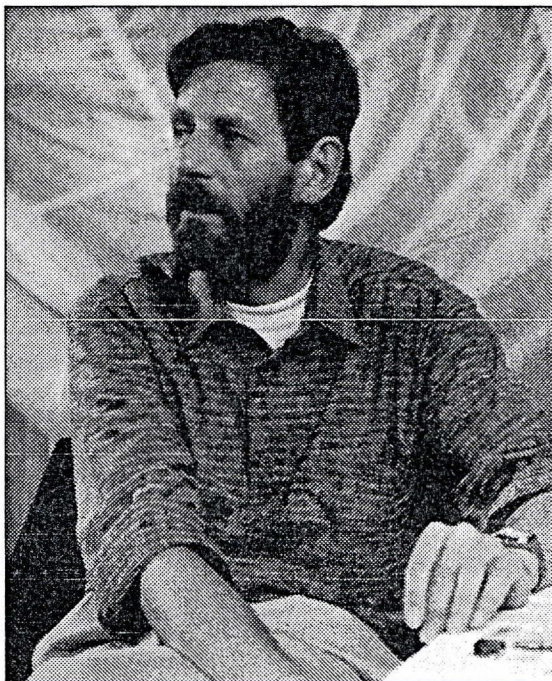
tomu, aby se soubory naučily poznávat dobré texty. To určitě není málo. Dá se říci, že řada souborů, které se texty zabývají cíleně, pochopila, že dramaturgický text je podstatnou složkou inscenace. Když se podíváte na letošní ročník Popelky, nenajdete ani jeden průšvihový text. Osvěta mezi amatérskými divadly již došla zřejmě tak daleko, že si uvědomují nutnost kvalitních textů.

□ **A úroveň letošních představení?**

Loňský rok byl výjimečný, přelomový. Byla zde řada velice slušných představení a žádný propadák, jak tomu běžně na přehlídkách bývá. Letos se nezdá, že bychom přímo opisovali loňskou úroveň. Není zde tolik významných a zdařilých inscenací, na druhou stranu ze skutečně není jediný špatný textový základ. Je to spíše otázka zádrhelů ve vlastním inscenování.

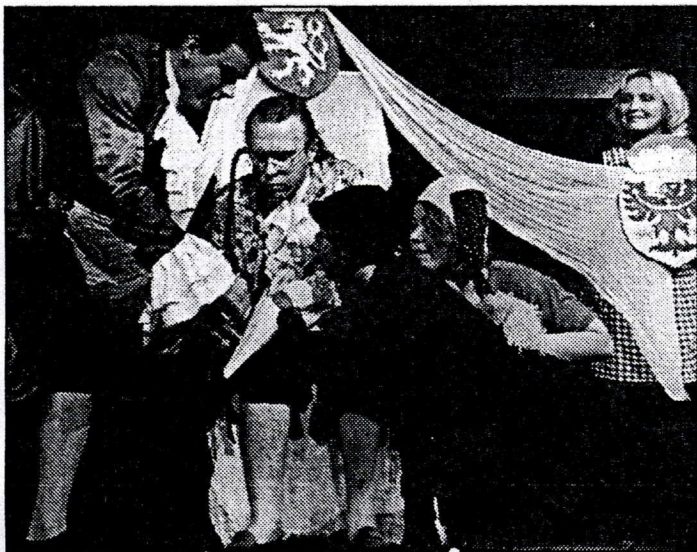
Děkuji za informace

Jan Švácha

NA PRANÝŘI

Rádobydivadlo Klapý
Jan Werich
FIMFÁRUM

Jan Werich, klasik moderní české literatury prozaické i divadelní, klasik každým z nás uznávaný, ctěný a milovaný je autorem pohádky FIMFÁRUM. Pohádky určené spíše nám dospělým než dětem. Soubor Rádobydivadlo Klapý v režijním debutu své přední členky Evy Andělové se přesto pokusil Fimfárum pro děti inscenovat. Největším kladem této inscenace je její textová předloha, která citlivě přenáší páně Werichovu prozaickou předlohu pro potřebu jeviště. Avšak samotná jevištní realizace nastoluje mnoho problémů. Především právě text je akterý představení "zcivilňován" natolik, že se Werichově mistrovství vzdaluje. Snad jenom Štěpánka Chadrabová jako vodník způsobem svého mluvního projevu představuje onu pověstnou výjimku, která potvrzuje pravidlo. Za tohoto stavu věcí pak použití písniček Osvobozeného divadla - zde pochopitelně v dané jazykové čistotě - problém ještě více prohlubuje.

Největším problémem představení je však absence jednotného režijního principu. Střetávají se zde totiž jak prvky "hraní si na FIMFÁRUM" s prvky "hraní FIMFÁRA". Herci na jevišti chvíli za použití vlastních těl a nejrůznějších rekvizit vytvářejí tu oheň, tu okno, tu hradní síň, vzápětí ovšem, a někdy přímo v téže chvíli, osvědčenými prostředky tvoří dramatické postavy se vším, co k nim patří (a někdy i s tím, co k nim nepatří - šarže). Výsledkem je nepřehlednost, nejednotnost. Na jevišti pak spíše dominují jednotlivé konkrétnosti než Werichův příběh a jeho interpretace souborem.

Nekoncepčnost a nesoulad jednotlivých složek a značné množství neústrojných prvků se projevuje velmi silně i ve výtvarné rovině inscenace - v používání rekvizit, v řešení jednotlivých kostýmů - vše osciluje od metafory a znaku až po iluzivní či inzitivní popisnost. Řešení hracího prostoru ztěžuje možnost dynamičtějšího aranžmá jednotlivých situací, a až na výjimky (řetěz kolem zámku nebo kovářská výheň) zůstává víceméně v ilustrativní rovině.

Jsem si vědoma toho, že princip hry, ke kterému inscenace odkazuje přece jen více, je nesmírně těžko realizovatelný s dospělým hercem, který postupně hravost nahrazuje jistou automatikou, na druhé straně jsem přesvědčena, že je v možnostech a schopnostech souboru na inscenaci v tomto směru dále pracovat.

Kateřina Fixová

NA PRANÝŘI

DS MěKS Němčice nad Hanou
Hans Christian Andersen
KŘESADLO

Sympatický soubor z Němčic nad Hanou přivezl do Rakovníka adaptaci známé pohádky H. Ch. Andersena Křesadlo z pera Milana Pavlíka. Adaptace zcela zásadně posouvá původní tragicko-hororovou atmosféru předlohy do roviny opačné - snaží se vidět původní příběh úhlem komickým, ba dá se říci, že připravuje půdu pro realizaci výrazných prostředků crazy komedie. Tento rozbor mezi původním textem a adaptací vyvolává řadu pochybností, které by mohly být rozptýleny vlastní jevištní realizací. Mnoho nelogických textových motivů (zástěra, která zkrotí psy, ale na kterou se přilepí čarodějnice, nejsou peníze na generálské výložky, záměna čepice generála a vojáka atd.) s motivací (proč je hledán voják bez čepice, proč pláče kat nad osudem vojáka, proč je čarodějnice vysvobozena z přilepené zástěry atd.) mohlo překlenout pouze výrazné a divadelně zdůvodněné režijní řešení.

Bohužel, naznačený princip rozverné crazy komedie, která sledem gagů tematizuje počínání na jevišti a tím dává inscenaci nový smysl, není na jevišti viditelně uskutečněna. Náznaky gagů v úvodu (hodinky s vodotryskem, "nepleťte se mi do toho", generál padne na zem po replice krále "hod sebou" apod.) zůstávají pouze náznaky, neboť nejsou režijně ani herecky jako gagy důsledně prezentovány. Tím nám není dán jasný klíč ke vnímání celku a inscenace se rozpadá na sled situací, ve kterých se jen těžko orientujeme a jsme nuceni se ptát sama sebe, co že bylo záměrem tvůrců. Ruku v ruce jde pak scénografické řešení, které sice k oné crazy komedii odkazuje, ale není děním na jevišti ozřejmeno.

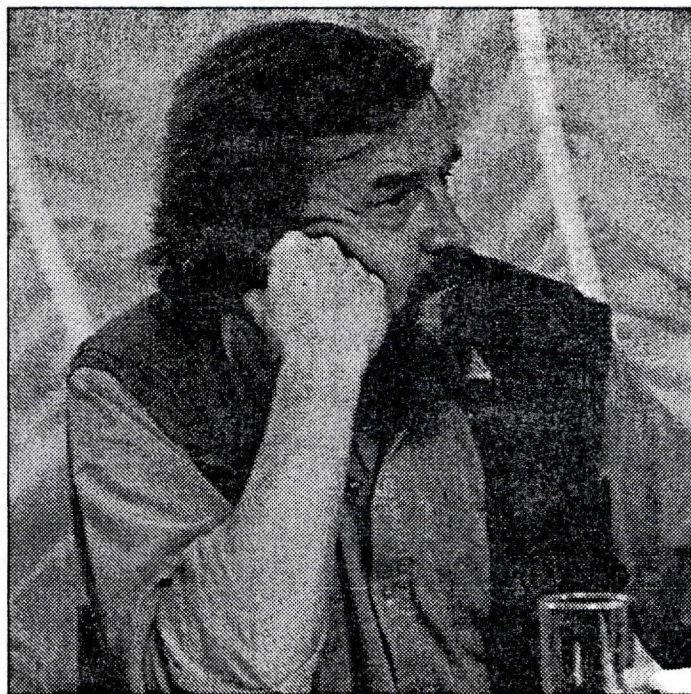
Evidentně talentovaní herci se snaží naplnit režijní záměr, leč jsou mnohdy ponecháni vlastnímu osudu (voják, král) nebo jim schází pevné režijní vedení (generál, chůva, princezna). Jedním z mála gagů, který kvitovalo publikum, byly pak naddimenzované špunty v uších krále.

Přes všechny uvedené nedostatky mi nedá vyzdvihnout ne nepodstatnou skutečnost, že němčický soubor se vydal již několikrát za sebou nevyšlapanou divadelní cestou, cestou pokusů, které ne vždy mohou přinést úspěch. Ale na druhé straně ne vždy musí přinést neúspěch. A v takovém případě jde o vavříny z hlediska divadla neobyčejně cenné. Souboru z Němčic přeji upřímně vavříny nejceněnější.

Milan Schejbal

VRACÍM SE DO KOUTU JISTOTY A KLIDU

❑ **Předseda poroty pan Vladimír Zajíc se stává téměř nepřehlédnutelným inventářem rakovnické Popelky. Řekněte, proč jezdíte do Rakovníka tak rád?**

Do Rakovníka jezdím rád už mnoho let, protože mám jeden velký pocit - vracím se zpátky ne do rodiny, ale k "Babičce". Tady vždy naleznu takové prostředí a takové lidi, že se vracím do koutu jistoty a klidu. To je můj základní pocit z rakovnického divadla a jeho souboru.

❑ **Co nejvíce obdivujete na amatérském divadle a co vás naopak nejvíce irituje?**

Jako dramaturg na amatérském divadle obdivuji vždy tu snahu, pokud je zřetelná a jasná, říct co mě zajímá, co mě trápí a jak vypadá svět okolo nás. To je u většiny - řekněme 95 % souborů ten zásadní tah, proč to divadlo dělají. Těch 5 zbývajících procent se spíš snaží ukázat. Irituje mě v poslední době taková záležitost, že ne vždy soubory, které chtějí něco sdělit, se až do důsledků zabývají předlohou, kterou si zvolily. To znamená, že zcela nevyčerpají možnosti, kterým jim nabídne, jako by zůstávaly ve dvou třetinách cesty. Dnes už se to mění, ale ještě před pár lety byl takový trend, že chyběla snaha se poučit. Dnes je vidět úsilí o vzdělávání na seminářích, je vidět zájem na různých festivalech. Takže o iritování bych dnes až tak nemohl mluvit.

❑ **Představte si, že byste nějakou nešťastnou shodou okolností musel změnit své povolání a odstěhovat se do malého pohraničního městečka. Jistě byste si chtěl uchovat svůj kontakt s divadlem, třeba amatérským. Ale ono tu žádné není. Jak byste postupoval na poli dosud neoraném?**

To je hodně záludná otázka. Vzhledem k tomu, že jsem v životě prošel mnoha profesemi a neustále se k tomu divadlu přibližoval a dělal jsem ho v různých situacích, tak bych se nevzdal ani tady. Vyžadovalo by to spoustu času a energie, asi by to bylo v menší míře. Jenom ne-

vím jednu věc: jestli bych v tom ztraceném koutu země, když bych něco viděl, měl oko vlídnější nebo přísnější. To samozřejmě nedokážu odhadnout.

❑ **Říká se, že nejsou dobří a špatní autoři, ale pouze dobré a špatné hry. Jak je rozeznat při dramaturgické volbě? Preferujete spíše původní hry, nebo zdramatizovaná díla?**

Kdyby existoval návod na to, jak vždycky snadno a rychle rozeznat dobrou a špatnou hru, řada souborů, divadel bez ohledu na to, zda jsou profesionální nebo amatérská, by měla snadný život. Samozřejmě v každém textu jsou ukazatelé, kteří nám říkají, zda a proč je to text převoditelný do jazyku divadla a co to v sobě nese. To je ovšem téma ne na dlouhou přednášku, ale přímo učební proces. Nemůžu říct, že bych preferoval tu dramatický text jako takový, tu autorské divadlo. V tom nečiním žádný rozdíl. Důležité je, co říká a jak to říká. Autorské texty mají tu výhodu, že když o tom soubor přemýšlí, tak samozřejmě to píše na sebe a hledá nejoptimálnější cesty.

❑ **A ještě jedna, závěrečná otázka. Jaká budoucnost čeká amatérské divadlo dejme tomu do konce tisíciletí? A bude potom dobře?**

Po roce 2000 nebude dobře, ale bude přinejmenším stejně, protože jsme pořád jenom lidé. Jaká bude budoucnost amatérského divadla, se ukáže především už v příštím roce, kdy teprve dopadnou všechny balíky, paklíky a různá opatření. Z finančních důvodů nebude celá řada přehlídek vůbec realizovatelná, to je jedna věc, a druhá: nakolik soubory, které se chtějí vzájemně vidět a vstupovat do konfrontace ve smyslu poučení se a zhlédnutí, co se děje, co nového, budou ochotny se na nějakém místě sjet a samy si hradit náklady. Tohle já nedokážu předvídat. Příští rok bude určující, co se bude dít. Nevypadá to nejlépe.

Rozhovor připravil Zdeněk Brůžek

NA ZÁVĚR ROKU

Ve dnech 29. a 30. listopadu se na Zbraslavi uskuteční II. ročník nesoutěžní přehlídky jednoaktových her "Kaškova Zbraslav". Program začíná vždy ve 14.00 hodin. Diváci uvidí aktovky A. P. Čechova, A. Longena, V. K. Klicpey i současných autorů. Srdečně zveme!

INZERÁT

Koupím nové tělo! Pokud možno, co nejméně opotřebované, pokud možno se zárukou nejméně na třicet let. Zn. Jsem opotřebovaný.
Adresa: P. Hurych, během Popelky v místnosti poroty v Tylově divadle.

ŠATY A STŘEVÍČKY A JDI, POPELKO

Oproti loňské se POPELKA 97' rdí ve tváři panenským nache, ale jeví se chápavější a moudřejší. Je to v první řadě dáno tím, že až na jednu výjimku si šat svatební spíchla z kvalitních dramatických textů. Při oslovování z jeviště měla tedy přinejmenším gruntovní oporu, i když realizace ne vždy dokázala materie vybrané na šaty svatební využít. Ale ať tak či tak, výběr textů zde hrajících divadelních souborů daleko přesahuje zázrak samotných tří oříšků. Tento úkaz je velmi potěšující, a určitě za všechny lektory mohu říci, že máme jistý pocit pýchy. Samozřejmě nejen doufáme, ale i předpokládáme, že se tak bude v hojné míře dít i nadále, takže naše orba pohádkových textů bude moci přejít na trojpo-
lní systém. Znamená to, že se budeme moci zabývat třeba tím, co je stylizace textu, co je jazyková stylizace, a jak s takovým útvarem zacházet. Kde jsou podněty proto, aby se takto připravené slovo literatury odělo tělem jevištním, kde jsou v textu nabízeny principy. Kdy je tématem samotný princip hravosti, kdy je hravost prostředkem a kdy cílem, kde se počítá s jistou materií a tvarováním prostředků, jako u textů loutkových, a jak pro ně nalézt optimální prostředky činoherní, et cetera. K tomu všemu se hned sluší podotknout, že je pro všechny - pro soubor i pro diváky - zajímavější a lepší, když utkání probíhá s textem kvalitním, i když se třeba nepodaří rozkrýt všechny jeho možnosti. Už jen samo utkání je cesta, a další kroky jsou snadněji popsatelné, odvoditelné, dešifrovatelné. Jak se říká: Není prohrou, ale poučením, když člověk remízuje nebo podlehne lepšímu soupeři. Nuže, i když v této chvíli střízlivost radí neprovolávat Popelce příliš bujaře slávu a štěstí, přece jen lze volat

"Šable hore!", neboť námluvy textů a souborů se jeví úspěšně.

Ještě dvě poznámky. Letošní inscenace se vyznačovaly mnohostí písní, ať už cele reprodukováných či v různých stupních playbacku. Snad i tento fenomén přispěl k tomu, že si účastníci přehlídky mohli srovnat jejich funkčnost a následně význam a smysl. A letos byla skvělá dětská porota. Byla velmi tvůrčí ve smyslu dopátrat se pocitu, proč se jim to či ono líbilo, a především následně pocit konkretizovat a pojmenovat. Uznalé a velké "Bravo!" patří jim, i jejich lektorkám Marii Poesové a Evě Kodešové.

Všechny inscenace byly reflektovány v KUKÁTKU, a tak soudím, že není třeba se jimi jednotlivě zabývat a že výše popsany pokus zachytit pocit z POPELKY 97' je důležitější. Jaké postavení vůči sobě zaujaly v čase a prostoru přehlídky aspoň částečně - nikdy ne do důsledků - vypoví ocenění.

Vladimír Zajíc
za celý sbor lektorský

HARMONOGRAM

DNES

10.00 hodin

Sál Kulturního centra

HOST PŘEHLÍDKY

František Hrubín

O SNĚHURCE

Divadlo DRAK Hradec Králové

11.00 hodin

Tylovo divadlo

SLAVNOSTNÍ ZAKONČENÍ S VYHLÁŠENÍM VÝSLEDKŮ

A OCENĚNÍM NEJLEPŠÍCH VÝKONŮ

CHCEŠ?
PANÁČKA
Volebepřestížní, volebnézávěrečná a volebseriózní rubrika

HOSTINEC U PÁNŮ
děkuje všem
účastníkům soutěže
Štěstíčko za to,
že zakoupením kupónů
zaplatili žranici
dvaceti výhercům
a H. U. P. se tak mohl
předvést jako
štědrý hostitel.

**Není důležité vyhrát,
ale zúčastnit se
a to se týká především
Popelky 1998.**